

יום	יום לחודש	יום מוה"ר	ליקוטי הלכות	ליקוטי מוה"ר	מסנה מוה"ר	חיי מוה"ר	שולחן ערוך
שבת	ט"ו	ט	ט	קל	חזרה	תקס"ח	י"ט ב'
א	ט"ז	ט:ט	קלא	יט	תקס"ט	תקס"ט	כ"א ב'
ב	י"ז	י	קלב	יט	תקע"א	תקע"א	כ"ג ב'
ג	י"ח	י:י	קלג	כ	תקע"ב	תקע"ב	כ"ה א'
ד	י"ט	יא	קלד	כ	תקע"ג	תקע"ג	א' ב'
ה	כ'	יא:א	קלה	כא	תקע"ד	תקע"ד	ג' ד'
ו	כ"א	יב	קלו	חזרה	תקע"ה	תקע"ה	ה' ו'

בקרני אור



יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

430 | פרשת ואתחנן | ט"ז אב תשפ"ה

דבר המערכת

"כל ימות השנה צריכים להכין את עצמו על ראש השנה שהוא יום הדין, כאשר נשמע מפיו הקדוש שאמר שהעיקר הוא ראש השנה, כי כמו שהאדם צריך להכין את עצמו כל ימי חייו ליום הדין הגדול והנורא של לעתיד, כמו כן בפרטיות צריך להכין את עצמו כל ימות השנה על ראש השנה שהוא יום הדין כי הוא נורא ואיום, וביותר צריכים להתחיל להכין את עצמו כשרואים הימים ממשמשים ובאים שהם מחמשים עשר באב ואילך" (ליקוטי הלכות, ברכות הראיה, ה-יז).

בשבת זו יחול יום חמשה עשר באב, בו מתחיל להאיר קדושת יום הכיפורים שהוא שלמות קדושת ראש השנה, ביום זה עלינו להתחיל להכין עצמנו ביתר שאת לקראת היום הגדול והנורא יום ההמלכה, רבי נתן מרחיב שם שעיקר ההכנה היא לזכור היטב בתכליתנו לעולם הבא, זהו עיקרו של ראש השנה שנקרא יום הזכרון, והלכין פעמינו לעולם הבא ולא לשקוע בטעות העולם הזה, ובראש השנה, הראשון לעשרת ימי תשובה, אנו עוסקים ביתר שאת בזכרון זה, ועתה בחמשה עשר באב מתחילים להכין עצמנו לכך.

הבה לא נסחף עם רוח הרחוב שמסית להתיר בימים אלו את מוסרות עול התורה ולחפש חופש מדומה שאינו אלא עול כבד של עבדות הגוף, כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, אדרבה, דוקא עתה נוסף ביתר שאת בעסק התרה בלילות ובפרט אחר חצות וכמו שאמר חז"ל (תענית לא) "מכאן ואילך מאן דמוסיף יוסיף" ופירש רש"י "מחמשה עשר באב ואילך, דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה יוסיף חיים על חייו".

וכמה הדברים הכרחיים עבורנו כאשר גזירת כליה על האמונה והתורה ח"ו מונפת על ראשי עם קודש בארץ הקודש ר"ל, ואין לנו שיוך רק התורה הזאת, לקבל עול תורה שתעביר מאתנו כל עול אחר ותצילנו מאבדון ותתן לנו תקות חיים טובים.

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

דבר פעם מוה"רנ"ת עם אנשי שְׁלוֹמֵנוּ וּבְאִמְצָע דְּבָרָיו פָּרַץ בְּבִיךְ עַל עֵצֶם וְגָדַל כַּח הַיָּצֵר הָרַע שֶׁנִּתְּנוּ לַיָּצֵר הָרַע כְּזוֹ כַּח גְּדוֹל מַלְמַלָּה, שֶׁיְּכֻל לַצּוֹד בְּרִשְׁתּוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד, גְּדוֹל כִּשְׁטָן. וְאִפְּלוּ אֶת הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה יֵשׁ לֵשׁ עֲצוֹת הַיָּאֵר לְתַפְסֵם בְּרִשְׁתּוֹ וּבְמִצְדוֹתָיו. וְאֵין שׁוֹם עֲצָה וְאֵין תְּבוּנָה לְהַנְצִל מִכַּחַד הַגְּדוֹל, רַק לַעֲקֹק וְלִזְעַק וְלִהְיוֹת לְהַרְבֵּה לָהּ:

(שיח שרפי קודש)

חבר טוב

בעת צרה, לנחם לרומם להאיר ולהוציא מקטנות הדעת שהוא עיקר המיצר, ולא חלילה לחבור אליו כדי להוסיף חושך על חשכתו ולאמץ את חלישות דעתו.

יסוד הדברים מבוארים בדברי רבינו הקדוש (לקוטי מוה"ר, כא-יא) על פסוק זה 'נחמו נחמו עמי', ש"כל הצרות והיסורים והגלות וכל החסרונות שיש לאדם הן בפרנסה או בנים או בריאות הגוף ויוציא בזה הכל הוא רק לפי ערך חסרון הדעת, וכשנשלם הדעת אזי נשלם כל החסרונות, בבחינת 'אם דעת קנית מה חסרת ואם דעת חסרת מה קנית' (נדרים מא), כי השלם בדעת שיש לו חסרון, באמת החסרון אינו כלום, כי עיקר החסרון והשלמות תלוי בדעת".

מהו הדעת שהוא יסוד הנחמה בעת צרה?! מבואר שם בהמשך דבריו הקדושים, על מה שאמר חז"ל (פסחים נא) "על הפסוק 'והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', האם כיום אין ה' אחד חלילה, אלא שכיום "על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב". מבאר רבינו הקדוש: "כי לעתיד שיתגלה הדעת, ידעו שאין שום רע בעולם כלל, רק כולו טוב וכולו אחד", כאשר יאיר הדעת נראה ונוכח כי מה שהיה נחשב אצלנו לרע היה לטובתנו המופלאה והשלמה, "כי כל מה שעובר עלינו עכשיו על כל אחד ואחד הכל לטובה" (קצ"מ שם אות כב).

זוהי הנחמה שאנו צריכים לעסוק בה בימים אלו בקום ועשה ולהאיר אותה כל אחד לעצמו ולזולתו, לדבר ולהגות בדעת קדוש זה האין מסתכלים הצדיקים האמתיים על כל המאורעות הקשות ר"ל שעוברים עלינו בכלליות ובפרטיות, זה עתה עוררנו אָבֶל קִינִים ונהי על חורבן בית המקדש על כל תוצאותיו המרות, שאין לך יום מאז ועד עתה שאין קללתו מרובה מחברו ברוחניות ובגשמיות, וזה אמת לאמתו מצד אחד שזהו השבר הגדול והנורא ביותר, אבל מאידך עלינו לזכור את הדעת שהוא יסוד הנחמה, שצרות אלו אינם כליון ואבדון של נקמה ועונש גרידא, אלא גנוז בהם בנין ותקון נפלא, וזה מה שמנחם ומחיה גם בעת הצרה, שכל הסבל אינו לריק ולשווא.

וכלשון קדשו של רבי נתן (לקוטי הלכות, שלוח הקן ה-כג): "סוד גלות ישראל, ועיקר הוא גלות הנפש, כל העליות והירידות העוברים על איש הישראלי, שזה עיקר סוד הגלות והגאולה שהכל בחינת ירידה תכלית העליה, כמוזבא, והעיקר הוא התחזקות, שצריכים להתחזק מאד מאד בתוקף התגברות מרירות הידידה, עד שנדמה שכמעט כמעט ח"ל, שדייקא משם ירחם עליה ה' יתברך ויושיעו ויקרבו אליו, וכמו שכתוב בפסוקים רבים ובפרט בדברי חז"ל מבואר שדייקא כשישראל הם בתכלית הדחקות והצרה ח"ו אז דייקא יש סבר ותקוה לישועה גדולה, וכן הוא בפרטיות בכל אדם ובכל זמן, כי ה' יתברך מהפך המכה לרפואה".

נהיה נא חברים אמתיים, 'חבר טוב', העומדים לעזר בעת צרה, להאיר הדעת האמיתית כדי להמתיק הכל ולהפוך הירידה לתכלית העליה.

נ"ס שלפחות נותר לי חבר אחד נאמן ואמיתי, רק הוא מבין ללבי... שעה ארוכה ישב וסיפר לחברו הקרוב על צרותיו בגוף ובנפש, על חובותיו ועל מעבריו, על יסוריו ועל מועקותיו, ואכן, חברו הבין היטב ללבב והשתתף בכנות בצער, לא די שלא מיעט בחומרת יסוריו וצרותיו, אלא שהלה אף הוסיף לגלות לו את עוצם הרחמנות שעליו, עד כמה הוא אכן סובל ומה איומה מסכנתו...

רבינו הקדוש הזהיר רבות על החובה לדבר אחד עם חברו ביראת שמים ולהאיר זה לזה ולקבל זה מזה, וכמו שרבי נתן כותב לבנו (עלים לתרופה, ב' וישלח תקצ"ד) "כידוע לך בכמה אזהרות הזהירנו רבנו הגדול זכר צדיק וקדוש לברכה שידבר אחד עם חברו דברי אמת ואמונה ויקבלו דין מן הדין, תכלית הדיבור עם החבר נועד להכניס את האמת והאמונה בלב פנימה, להחיות את הלב בחיות של אמונה בכדי שלא ישארו הדברים כדברי לימוד בעלמא אלא יהיו מחוברים לעולם המעשה. ואכן גדול כחו של חבר לחדש לב זולתו אף שהלב כבר היה ערל ואטום וכתות מרוב עונות (ראה בהרחבה בלקו"מ ח"א ל"ז).

גם בענין הצער והיסורים העוברים על האדם חלילה יש לחבר תפקיד גדול, חז"ל (יומא עה) כבר למדו מהפסוק "דאגה בלב איש ישחנה" - "שיחנה לאחרים", אולם לא בכדי שהחבר יאשר ויחזק את אמתת סבלו ויוסיף עוד שמן למדורת המצוקה, אלא אדרבה כדי לנחם ולחזק לעודד ולפקוח עינים לאמונה שהיא מציאות האמת הנעשית בעת הצרה וזה עיקר הנחמה.

כמוזבן שאין לרצות ולנחם בעת הכעס ועומק השבר כמו שאמר חז"ל (אבות ד-יח) ויש לחפש את העת המוכשרת לרומם דעת הזולת כדי לנחמו, אבל סוף סוף זה עיקר שליוחתי של החבר, לנחם ולרומם ולהוציא את הסובל והמתיסר ממיצר צרתו וקטנות דעתו וליישר לו את המסילה איך לגשת למציאות החסרון הצרה והיסורים שהוא נתון בהם עתה.

וכך מפרש רבי נתן (בלקוטי הלכות, נט"י לסעודה ו-פ"ב) את הפסוק בו פותחת הראשונה שבשבעת הנחמות שאנו עומדים בהם: "וזהו בחינת נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, כי עיקר הנחמה הוא הדעת, וזהו נחמו נחמו עמי, ואינו מפרש בפסוק למי הוא מזהיר נחמו נחמו, אך יכולים לומר, שמזהיר את ישראל בעצמם שינחמו זה את זה, שזהו נחמו נחמו עמי, כאומר, אתם בני ישראל עמי, נחמו נחמו עצמכם זה את זה, וזה רמז שמזהירים שיעסקו בלמוד הדעת הקדוש של הרבי האמתי, שהזהיר שכל אחד ידבר עם חברו ביראת שמים בכל יום להכניס הדעת הקדוש בחברו שנעשה תלמידו על ידי זה, ואחר כך יכניס חברו דעתו בו, ויהיה בחינת תלמיד לחברו בבחינת ומקבלין דין מן הדין, וזה עיקר הנחמה".

הנביא מזהיר אותנו לנחם אחד את חברו, על ידי שיכניס בו את הארת דעת הצדיק שהיא עיקר הנחמה, זהו תפקידו של החבר

והצנע לכת עם אלקיך (ב)

שאלה:

בתחילה אני רוצה להודות לכם מאד על שהעליתם בשבוע שעבר את הנושא של 'הצנע לכת' בענין הצדקה, כי בדורינו אנו כמעט נשכחה תורת ה'הצנע לכת' מן העולם, והושפענו מתרבות הרחוב שמחפשים איך להתפרסם ולהתבלט בכל ענין, והוא היפך דרך היהדות האמיתית. ואשמח מאד אם תמשיכו להרחיב בענין זה של הצנע לכת, לא רק בענייני צדקה אלא בכל ענייני עבודת ה'.

ומה שרציתי לשאול הוא: האם ידוע לכם אם אמת הדבר מה שאומרים שע"י שהאדם מפרסם את מעשיו בעוה"ז, נגרע עי"ז משכרו בעוה"ב? כי לענין הצדקה אכן הבאתם את לשון השו"ע ש"י הפרסום הוא מאבד שכר הצדקה ואף נענש עליה, אבל השאלה היא אם מצאנו כעין זה גם לגבי דברים אחרים?

תשובה:

אחר התודה על תודתך, הגנו להשיב בקצרה על שאלתך: אכן, מצאנו כך בכמה וכמה ספרים הקדושים, ראשונים ואחרונים, שכשהאדם אינו 'הצנע לכת' רק מפרסם מעשיו לאחרים, נגרע משכרו בעולם הבא, ולפעמים אף יכול לאבד כל שכרו ורחמנא ליצול.

וטרם נעתיק כמה מלשונותיהם, נזכיר רק פרפרת נאה שהיה חוזר עליה רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל בשם הצדיקים, על מה שאנו אומרים בתפילת ר"ה "כי זוכר כל הנשכחות אתה", ופירשו הצדיקים בדרך צחות ומוסר, שה' 'זוכר' דווקא את המצוות שהם 'נשכחות' מהאדם, ולא את המצוות שהאדם זוכר אותם ומתפאר בהם...

לי לעולם הבא מן הגמול עליו כלום! מפני שקיבלתי מהרה בעולם הזה" (חובות הלבבות, שער יחוד המעשה, פרק ה).

ובעל ה'ראשית חכמה' כתב בפירושו: "אל ישבח עצמו בשום דבר תורה ומצוה, כי הוא נוטל שכרו מהעולם הבא! כן כתב רבינו יונה. אלא יעשה דבריו בהצנע כל האפשר, שנאמר והצנע לכת עם אלקיך" (תוצאות חיים, אות קיב).

ומה שהביא זאת מרבינו יונה, כוונתו לכאורה לדברי רבינו יונה ב'ספר היראה' שכתב שם בזה"ל: "אל תתפאר משום דבר שעשית, ואף אל תעמוד במקום שיש מעלה, פן יגבה לבבך. ואם שמעת ששיבחוך בני אדם, דאג והצטער בדבר, כי מחסרין חלקך לעתיד".

ומידה טובה מרובה, שכשהאדם עובד את בוראו בהצנע לכת, שכרו כפול ומכופל. כמו שכתב רבינו חיים וויטאל בספרו 'שערי קדושה': "ואם יכול אדם שיעשה כל דרכיו לשם שמים ולא יפרש לבריות אפילו אחד מהם, שכרו כפול ומכופל! מפני שכבוד אלקים הסתר דבר" (שערי קדושה, חלק ב שער ד). וכן כתב בספר חסידים: "וכל העושה בסתר זוכה ליותר שכר" (ספר חסידים, סימן מז).

ודבר-פלא מצאנו בספר 'מעבר יבק' שכתב, שהשכר שמקבל מי שהוא הצנע לכת, הוא ע"י הקב"ה בעצמו ולא ע"י המלאכים, וזה לשונו: "כי שכר העושה מצות ועוסק בתורה בפרהסיא, הוא על ידי כוחות המלאכים המשמשים את הגן. והעובד בסתר, שכרו הוא על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב ביה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, וכמו שצפון מעשיו כן זוכה לטוב הצפון" (מעבר יבק, חלק שפתי צדק, פרק כד).

ועתה נעתיק מעט מלשונות הספה"ק, המדברים מכך שע"י פרסום המעשים נגרע משכרו בעוה"ב:

בתחילה נעתיק את דברי הארחות צדיקים, שממשיל את הדבר לתבשיל שנקדח, וכותב בזה הלשון:

"אדם שכל מעשיו טובים מתהלל בהם להתכבד, דומה לתבשיל חשוב מאד בכל אבקת רוכל וראשי בשמים, ועומד אצל האש עד שיהא מקדיח ומסריח, עד שלא יהא שוה לאכול מחמת מרייות שריפת האש. כך האדם המתפאר במעשים - מקדיח ומסריח במהללו מעשיו הטובים" (ארחות צדיקים, שער הגאון).

ובהקדמותו הוא ממשיל את המפרסם מעשיו הטובים, לאחד שקודח חור בתחתית החבית שבזה מאבד את כל היין המשובח אשר בו, וזה לשונו:

"מי שהולך בחושך ואינו מתבונן בתיקון המידות, אפשר שיהא בו מידה המאבדת כל זכויותיו, כגון המתגאה במעשיו ומתפאר ומייפה עצמו וכל כוונתו להתגדל ולהשתרר על בני אדם... והאיש ההוא דומה למי שממלא חבית יין משובח, ויש בתחתית החבית נקב קטן, אין ספק שיאבד כל היין המשובח בנקב הקטן אם לא יסתום אותו. כך המתגאה הזה, אף על פי שהוא מלא תורה, יאבד הכל על ידי המידה הרעה הזאת אם לא יחוש לתקנה" (שם, הקדמת המחבר).

ועתה נעתיק כמה לשונות מהספה"ק הכותבים בפירוש שהאדם מאבד שכרו ע"י הפרסום.

בעל ה'חובות הלבבות', בשער יחוד המעשה, כשמאריך לבאר את פיתוי היצר שמפתה את האדם להתפרסם וכו', ומדריך את האדם מה יענה ליצרו - הרי הוא כותב: "ותאמר לו עוד: שמא אם יהיה לי הכבוד בעולם הזה על מעשיו, לא יישאר

פני התחזקות והתעוררות שנערכו מתוך אצירות שיהותיו של הגר"מ שבמער שליט"א

שביבי אור

דע מאין באת ואלאן אתה הולך...

עבודת ה', אשר אם כן צריך להתחדש בכל רגע, כי בכל רגע אפשר להתחיל מחדש ולהתחדש בעבודת ה', וכל רגע יש לכל תורה לימוד חידוש וחשיבות מיוחדת, וכן לכל תפילה יש חידוש, כל הבריאה חדשה ורעננה, ועלינו מוטל להכניס התחדשות של תורה ותפילה בבריאה המתחדשת בכל רגע ורגע.

ע"י לימוד התורה בהתחדשות וחיות אפשר לזכות לרוח"ק

מובא בזוהר חדש, שבימי התנאים והאמוראים הקדושים כשהיו יושבים על התורה ועל העבודה - באותה שעה היו נכנסים לביהמ"ד אנשים מהשוק, בשמעים ובראותם את לימודם בחיות נפלאה זאת, היו מתבשמים מרוח הקדושה והטהרה ששררה בבית הכנסת כאשר הצדיקים היו לומדים בהתעוררות וחיות שלא ניתן לשער, ורוח הקודש שכנה שם עד כדי כך שהאנשים הנכנסים היו אומרים: "ממשנתא דנפיק מפומיה דהא" - מהמשנה היוצאת מפי התנא או מפיו האמורא, רואה אני מה יקרה במשך כל היום.

עכ"פ אנו רואים את גודל רוח הקודש ששרתה על כל סביבתם ע"י לימודם בחיות ודבקות זאת, שגם אנשים פשוטים מהרחוב נדבקו ברוח הקודש שראו בדיבורי הצדיקים ומהם ידעו עתידות מה שיקרה עמם. וזה כוחה של תורה כאשר לומדים אותה בחיות ודבקות.

און ער וועט טאן זיינעס". אדם יכול לאחוז בידו מת שלושה ימים, ואעפ"כ כשיראה את התאוה, יזרוק את המת מאחורי גבו ויעשה את שלו (שש"ק ב, דק).

התחדשות נפלאה

ההתיישנות וההרגל השוררים בין המון העם בני העולם הזה, נגרמים כתוצאה מנגע השכחה, ואילו הצדיקים אמיתיים שלא נתנו מנוח לנפשם, ולא נתנו להשכיח מעצמם את חובתם בעולם ואת חובתם לבוראם - היו תמיד דשנים ורעננים; כל תפילה היתה אצלם רעננה וחדשה, כל ברכה היתה אצלם רעננה, והם עצמם חיו ברעננות ובהתחדשות.

הבריאה עצמה מתחדשת בכל רגע

כי הנה גם עצם הבריאה משתנה ומתחדשת תמיד. ומובא מרבינו חיים ויטאל זי"ע שמי שיודע מעט את חכמת התכונה, איך שהוכוכבים והמזלות סובבים ורצים במהירות עצומה שאין לשער, הגם שלא נראה לעיניים, אבל כל רגע ורגע יש שינויים עצומים ונוראים, שזה משפיע גם על הגבראים, כי הנוול ברגע זה שייך למזל זה ואילו הנוול ברגע שלאחריו כבר שייך למזל אחר לגמרי. כל רגע הוא חידוש גדול. ועל אחת כמה וכמה הצירופים בעולמות העליונים שלמעלה מהתכונה, הם חידושים נפלאים הנעשים בכל רגע.

מזהרנ"ת משתמש עם הרעיון הזה של רבי חיים ויטאל לענין

אדם יסודו מעפר וסופו לעפר

זכורני, לפני כשלושים שנה נסעתי עם בחורים צעירים למקומות הקדושים בצפת. הלכנו לטבול במקוה האר"י הק', ותוך כדי כך הביאו אנשי החברא-קדישא הספרדית נפטר אחד לטהרו ולהטבילו במקוה האר"י, כנהוג שם.

הבחורים הצעירים התעוררו מאד כשראו את תכלית העוה"ז לנגד עיניהם בפועל ממש. הדבר השפיע מאד על נפשם הצעירה. לאחר מכן כשעלו לבית הכנסת האר"י להתפלל, התפללו בהתעוררות מיוחדת ובקבלות טובות, כי מה מעורר יותר את האדם, בפרט נפשות צעירות, כאשר רואים בעיניהם מה שנעשה מהאדם, שיסודו מעפר וסופו לעפר. ואכן גרם להתעוררות רבה.

בין הנוכחים היה יהודי זקן משרידי זקני צפת החסידים ויראי ה', שהבחין בכל הנעשה, נענה ואמר, שהרבי שלו היה אומר: אילו היה בכוחו היה תולה נפטר בבית הכנסת למען ישמעו וייראו ויתעוררו בהם הרהורי תשובה. ומדוע אינו עושה זאת? כי אם יהיה הנפטר תלוי כמה ימים יעשו ממנו 'הוידע' (נדנה בלע"ז) ויתנדנדו עליו, ויהיה כמשחק שעשועים...

ומענין לענין: פעם אחת כשדיבר רבינו ז"ל מגודל כח היצר אמר: "א מענטש קען האלטן א מת דריי טעג, און אז ער וועט זען די תאוה, וועט ער אים ווארפן איבער די פלייצעס"



להפעיל מכונה בערב שבת

התחיל במלאכה מערב שבת

השבוע למדנו בשולחן ערוך סימן רנ"ב (ס"א) שמותר לשרות דיו וסממנים בערב שבת בכדי שיושרו במשך השבת. ומותר לפרוס מצודות חיה ועופות ודגים בכדי שיצודו בהם בשבת, לפי שמותר להתחיל במלאכה בערב שבת אף שהמלאכה הולכת ונגמרת מאליה בשבת.

ובהמשך פוסק הרמ"א (ס"ה) שאמנם אם המלאכה משמיע קול, יש בזה משום זילותא דשבת, שאין כל האנשים יודעים שהתחיל המלאכה מערב שבת ונשמע כאילו עושה מלאכה בשבת, מלבד אם יש הפסד בדבר מותר.

להניח מאכל חי על פלטה מערב שבת

מטעם זה מותר להניח מאכל שאינו מבושל על פלטה של שבת, אף שהמאכל מתבשל בשבת, מאחר שהמלאכה נעשה רק מערב שבת. רק שצריכים להיזהר להניחו על פלטה או על הבלע"ך, ולא על גז מגולה מחשש שמא יחתה. וכן צריכים להיזהר שלא להרים המכסה של הקדירה ולהחזירו, שעל ידי זה מתקרב הבישול, ועובר על בישול בשבת.

להפעיל טיפ מערב שבת

כאמור דבר המשמיע קול ואוושא מילתא ונראה כאילו נעשה בשבת, גם אם אין עושים שום מלאכה בשבת רק מערב שבת, אסור. ומטעם זה כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' קז) שאסור לפתוח מערב שבת שידור בשבת, שדורך הפעלת השידור היא בשעת השמיעה, ואין ניכר שפתח מערב שבת ואוושא מילתא. וכן אסור להשמיע טיפ בשבת גם אם מופעל ועומד מערב שבת, משום אוושא מילתא וזילותא דשבת.

להפעיל מכונת כביסה מערב שבת

מטעם זה כתבו הפוסקים מהדור האחרון שאין להפעיל מכונת כביסה מערב שבת שתופעל גם אחר כניסת השבת, שיש בזה חשש השמעת קול, והיא זילותא בשבת שבדרך כלל מפעילים את זה בשעה שפועלת (נ"י ש"כ פמ"ב סי' מג ה"א קמט ועוד).

להשאיר בגדים על חבל התלייה

אמנם להשאיר בגדים מכובסים על חבל התלייה לכאורה אין איסור, שבדרך כלל משאירים את הבגדים פרק זמן על חבל התלייה ואינו ניכר שנכבס בשבת, ולא אסור חז"ל רק לשטוח בגדים בידיים בשבת (ס"א שא סמ"ז), אבל לא חייבו להוריד בגדים השטוחים מערב שבת. וכן כתב הבן איש חי (ש"כ ויחי אות א) שאין חיוב להסיר הבגדים השטוחים מערב שבת, אך בספר טעמא דקרא (הנהגות מהחזו"א אות י) מביא שהחזו"א איש היה מקפיד בביתו שלא להשאיר הכביסה תלויה על החבל מערב שבת.

השקיית גינה בממטרה מערב שבת

נחלקו הפוסקים האחרונים אם מותר לכוון ממטרות השקיה של גינות על ידי שעון מערב שבת: יש אומרים דמאחר שהדרך כיום להפעיל את הממטרות תמיד על ידי שעון מכונת שמופעל אוטומטי, אין בהם חשש

זילותא דשבת. כשם שאין חשש זילותא דשבת במה שמכוונים שעון שבת בכל בית להפעיל ולכבות את העלוקט"ר בשבת, שהכל יודעים שזה נעשה דרך אוטומטי (כ"כ ש"כ פכ"ו סי' ח שו"ת רבבות אפרים ח"ו סי' תו, וכן מובא מעוד אחרונים באליבא דהלכתא חוברת מד עמוד יד).

ויש מחמירים בזה כיון שההשקאה נעשית בקול רעש, ואין הכל יודעים שמופעל על ידי שעון שבת, ואלו שאינם שומרי שבת מפעילים את הממטרות בצורה ידנית, יש בזה משום זילותא דשבת (אליבא דהלכתא שם בשם הגאב"ד הגר"ט ווייס ז"ל שו"ת באר משה ח"ו קו"ע סי' עא).

הפעלת גנרטור מערב שבת

בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' מז) כותב: 'יש לי מקום עיון על מכונית גענעראטא"ר המייצר כח העלעקטרי מעצמו, שמעריכים אותו מערב שבת והוא עובד ברעש גדול, שיש בזה זלזולא דשבתא. ולבי חוכך להתמיר'. אמנם למעשה כתב שבאלו שמופעלים לצורך בתי כנסיות ובתי מדרשות, יש מקום להתירם לצורך מצוה. ולפי זה גם גענעראטא"ר של שבת שהיא לצורך מצוה יש להתיר.

אמנם מסופר ששאלו את החזו"א איש ז"ל למה אין בהפעלת הגענעראטא"ר של שבת משום השמעת הקול, והשיב: הגענעראטא"ר צועק 'שבת שבת' (כך שמעתי מזקני רמ"ז ז"ל ומובא בה"שבת בשבתו פ"ב הע' לח). והיינו דכיון שכל עיקר שימוש הגענעראטא"ר בסביבתו הוא על ידי שומרי תורה ומצוות ונעשה בעיקר בכדי שלא שלא להנות מעלעקטרי המופעל בשבת, ידוע לכל שאינו מופעל על ידי מגע יד בשבת, ואין בזה חשש זילותא.

לכוין שעון מערב שבת להפעיל

פלטה בשבת

בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' ס) דן אם מותר להעמיד מאכל חי על פלטה בערב שבת ולחבר שעון שבת שיפעיל את הפלטה באמצע שבת כדי לבשל. ומצדד שעד כאן לא הקילו הפוסקים רק להתחיל מלאכה בערב שבת שנגמור מאליה בשבת, אבל אם גם ההתחלה היא באמצע שבת אסור. דלא גרע מאמירה לנכרי, שאסור לומר לגוי בערב שבת שיעשה מלאכה בשבילו בשבת, ואם נהנה ממלאכה הגוי הרי זה נקרא שנהנה ממלאכת אסור. ומסיים שיש בזה גם משום זילותא דשבת כיון שהתחלת המלאכה נעשית בשבת.

למכור חמץ בשבת ערב פסח

כשיטה זו כתב גם בשו"ת מחנה חיים (ח"א סי' כב) שבשנה שחל ערב פסח בשבת ועורכים מכירת חמץ ביום ששי, אסור לכתוב בשטר שזמן חלות הקנין יהיה בשבת, כדי לכלול במכירה גם את החמץ שנשאר בשבת. שאסור לגרום בחול שיהיה איזה התחלת מלאכה בשבת, ומי שקושה דבר בחול שממחמת זה מתחיל מלאכה בשבת הרי זה מחלל שבת גמור ועובר על לאו דלא תעשה כל מלאכה.

טעם היתר הדלקת נר בערב שבת

כדמות ראייה לשיטה זו אנו מוצאים בדברי

זמן חצות הלילה

שכשהשמש עומד באמצע הרקיע מעל ראש האדם אז היא נקודת חצות. אבל בחצות לילה שאין שמש בשמים, ואין שום משמעות בחצות הזה, שלא נעשית אז שום מאורע במערכות השמים, נתחבטו הפוסקים מתי זמנו.

ולפי שיטתנו מחשבים זמן חצות לילה בשעות שוות, והטעם מבואר במגן אברהם (סי' רלג סק"ד) שענין שעות זמניות שייך רק לגבי ההלכות הנוגעים ביום, שהלכות היום נמסר בידיו לקיימם לפי המקום ואופן מהלך החמה. אבל בלילה שאין מהלך החמה בארץ לא נמסר לנו לקיים הלכות עם חשבון שעות זמניות שאינה באופק. ורק משום שאצל הקב"ה לילה כיום יאיר, ויש אצלו י"ב שעות לילה, אנחנו מכוונים העת שהוא רצון לפניו כפי השעות שנמסר בידיו, ולכן משתמשים רק עם שעות שוות שיש לנו.

מאידך, **הרש"ש הקדוש** (נדר שלום פו:) חולק, ולדעתו העת רצון של חצות היא בדיוק באמצע הלילה, י"ב שעות אחר חצי היום, וכן פסקו **המשנה ברורה** (סי' א סק"ט) ו**השולחן ערוך הרב** (שם ס"ח) ו**הבכרי יוסף** (אות ד ה), והסבירו שיש משמעות גם לזמן חצות הלילה, שבאותו זמן הקב"ה משתעשע עם הצדיקים בגן עדן העליון והתחתון, וזה יוצא ברגע שהשמש מגיע באמצע המסלול הלילה שלו, ואנו צריכים לכוין לאותו רגע, שהיא י"ב שעות אחר חצות היום, וזמן חצות זה מופיע בכל הלוחות כיום. אמנם, מנהגינו למעשה הוא כפסק המג"א וכמו שהכריע רבינו הק'.

רוב המקובלים הקדמונים כתבו שהעת רצון של חצות הלילה היא שש שעות שוות לאחר צאת הכוכבים, הן בקיץ והן בחורף. וכן הוא **בסידורי האריז"ל ובשערי ציון**, וכשיטה זו פסק **המגן אברהם** (סי' א סק"ד). וידוע שבשיטה זו נהגו אנ"ש למעשה כפי שהכריע רבינו הקדוש בספר **ליקוטי מוהר"ן** (סי' קטט). וידוע מרבי **לוי יצחק ז"ל** ושאר זקני אנ"ש מהדור הקודם שהיה מקובל באומאן לנהוג כשיטה זו גם בענייני הלכה (כמו לענין אפיקומן וכדו') ולא רק לענין אמירת תיקון חצות.

טעם שיטה זו היא, שכידוע בזמנים הקדמונים לא היה שעון, ולפי מיקום השמש בשמים היו יודעים כמה זמן עבר מהיום ובעוד כמה זמן יחשך היום. היו מחלקים את היום ל"ב חלקים, ולפי מיקום השמש בשמים היו יודעים באיזה חלק מהיום נמצאים, וי"ב חלקים אלו נקראים 'שעות זמניות'. ובסגנון שעות אלו השתמשו חז"ל בהרבה מקומות (ע"י פסחים יא: וסנהדרין מ. ופיה"מ להר"ם שם). אמנם שעות אלו שייכים רק ביום, דאילו בלילה שאין מהלך השמש על פני הארץ אי אפשר לקבוע שעות לפי מערכות השמים, ולכן היו חייבים להשתמש בלילה רק עם 'שעות שוות' של 60 דקות קבועות כמו שאנו רגילים היום, כסימן לדעת כמה זמן עבר מתחילת הלילה (ולכן נתנה הגמרא בברכות ג. סימנים למשמעות יער"ש).

ולכן לא היה שום שאלה מתי הזמן של חצות היום, שיש לזה משמעות ברורה,

הנמוקי יוסף (ב"ק י. ד"ה אשו) שהקשה למאן

דאמר אשו משום חציו, שהתורה חייבה במי שמדליק אש בתוך ביתו ויצתה האש ושרפה גדיש במקום אחר והזיקה, מטעם שכל האש שנמשך והולך מנחו חשוב כחציו. אם כן מי שמדליק אש מערב שבת והאש הולך ודולק בשבת הרי זה כאילו מפעיל בידיים חיצים בשבת, ואין מותר להדליק נר מערב שבת כשהנר הולך ודולק בשבת. - ומתרץ, שאף שהחץ נמשך מכווח לא חייבת התורה רשק על הפעולה הראשונה שהתחיל בה, וכיון שהדליק מערב שבת שוב לא איכפת לו שהולך ונדלק בשבת.

ולפי זה משמע שרק אם מתחיל המלאכה מערב שבת, נחשב כל המשך עשיית המלאכה אחר שעת התחלת המלאכה של ערב שבת. אבל מי שמעמיד מורה שעות באופן שהעלעקטרי שעושה המלאכה מתחיל לעשות מלאכתו בשבת, אין נחשב המעשה אחר ההתחלה של ערב שבת. רק על תחילת המלאכה שנעשית בשבת.

שיטת הגרשז"א ז"ל

אמנם **בספר מאורי אש להגרשז"א ז"ל** (פ"ד ענף ד) הרבה לתמוה על שיטת המחנה חיים והאגרות משה, דכיון שהמלאכה שנעשית בשבת לא נעשית על ידי מעשה בן אדם, רק ממילא נעשית, והמעשה שנעשה בערב שבת היא דבר המותר, והיא רק הגורם למעשה

שנעשה בשבת, אי אפשר לומר שיהא נחשב כאילו האדם עשאה בשבת, ובכל היותר אינו רק גורם מערב שבת שיעשה מלאכה בשבת. ואין איסור לגרום בערב שבת שיעשה מלאכה בשבת (רק בשפופרת בס' רסה ס"א שיש חשש שיעשה מעשה איסור בשבת יע"ש). וכן הסכימו למעשה **רוב הפוסקים האחרונים**.

הפסקת העלעקטרי בשבת והודלק

שנית

נידון זה מצוי גם במי שהניח מאכל שאינו מבושל כל צרכו על הפלטה בערב שבת, ולאחר כניסת השבת קרה שנכבה הגענעראטא"ר והעלעקטרי" ושוב הודלק בהיתר על ידי גוי.

לשיטת **האגרות משה והמחנה חיים** כיון שהתחלת מעשה הבישול נעשה בשבת ולא בערב שבת צריך להוריד המאכל מהפלטה, ואף שהגוי הדליק הפלטה בהיתר, מכל מקום מעשה הבישול נעשה בצידוף מעשה ישראל, ואין היתר לישראל לעשות מעשה רק בערב שבת ולא בשבת.

אך לשיטת **הגרשז"א ז"ל** אין בזה חשש, שגם מעשה ישראל שנעשה בערב שבת היה בהיתר גמור, וגם מעשה הגוי שנעשה בשבת היה בהיתר (וכ"פ בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לד. וע"ע רש"ש שבת עג. ומנ"ח מצוה רחצ. ויש לחלק בין הגידונים). וכן היא שיטת **רוב הפוסקים** להלכה.

וְעַל לְמוֹד הַפּוֹסְקִים הַזֵּהִיר מְאֹד מְאֹד בְּיִזְתֵּר מִפְּלַת הַלְמוּדִים... וְהוּא תִקְוָה מְדוּלָּה מְאֹד מְאֹד...
וְאָמַר, שֶׁפֶל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי מְהִיב לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם וַיּוֹם 'פּוֹסְקִים' וְלֹא יַעֲבֹר.

בע"ה ניתן לשמוע שיעור בעמוד היומי
מידי יום בשלוחה 433 בקול אנ"ש

ר' יחיאל מיכל ב"ר יצחק מטולטשין (ז)

"ניצילתי מלהיות חזן..."

בעל מגן נפלא היה ר' מיכל וחבר כמה ניגונים (שיש"ק ח"ה סי' תקמ"ה), ולכן הפצירו בו רבים מאנ"ש שיקבל עליו משרת החזנות בראש השנה בקיבוץ הקדוש באומאן. אמנם ר' מיכל לא רצה בשום אופן מחשש גאות ופרסום של כבוד (שיש"ק ח"ה סי' רכ"ב).

וכן בעת שחיפשו אנ"ש חזן למלאות מקומו של רבי לייבל קאנסטאנטינער, רצו כמה מאנ"ש שר' מיכל יהיה השליח ציבור, אולם הוא לא אבה בשום אופן לקבל על עצמו משרה זו (שיש"ק ח"ה סי' ת"ק). ופעם אחת אמר ר' מיכל בסוף ימיו: מודה אני לה' על שניצלתי מלהיות חזן לאנ"ש בראש השנה (שיש"ק ח"ה סי' רכ"ב).

מה יפה ירושתנו...

לר' מיכל היה בירושה מקל יד ממוהרנ"ת, והראה לרבי לוי יצחק בנדר צ"ל בעת שהתארח אצלו בשבת קודש פ' וישלח שנת תרע"ה (שיש"ק ח"ה סי' תכ"ט).

שיש"ק ח"ה סי' תכ"ט

בחנוכה היו ר' מיכל ור' דוד צבי משחקים יחדיו במשחק הנקרא "עיר וכפר", "א שטאט מיט א דארף", והיה זה משחק שצריכים עבורו כשרון רב, ויש סברה שנהגו כך עוד מימיו אביהם וזקנם מוהרנ"ת (שיש"ק ח"ה סי' תכ"ט). וכן סיפר ר' נשקע מטולטשין ז"ל לר' לוי יצחק בעגדער ז"ל שכדי להגדיל השמחה והחדוה ביום הפורים היו נוהגים ר' דוד צבי ואחיו ר' מיכל לשחק במשחק שהיה נודע באוקריינא בשם "אחשוורוש שפיל" ו"קבצן שפיל", שזהו נצרכים הרבה חכמה (שיש"ק ח"ה סי' ת"ע).

עלייתו לארץ ישראל

כשהגיע ר' מיכל לשנת השבעים החליט לעזוב את עיר מולדתו ולנסוע לארץ ישראל, כמו שעשו הרבה מתלמידי רביז"ל ותלמידי מוהרנ"ת, כדי לעבוד השי"ת מתוך עוני ודוחק לשם שמים, ומחמת שר' מיכל היה אהוב ומקובל מאד על כל בני עירו, לכן ליווהו רבים מבני העיר וכבוד גדול עשו לו כל בני עירו.

מקור מים חיים

ומספרים שכששהה ר' מיכל בארץ ישראל השתטח גם על ציון הרשב"י, ומחמת שר' מיכל היה עוסק כל ימיו הרבה בספר הזוהר, לכן גם על ציון הרשב"י עסק הרבה בלימוד ספר הזוהר. ובאמצע הלימוד התלהב מאוד ואמר בצחות לשונו: "כששיתים מעד מן המקור הוא טעם אחר לגמרי", "אז מען טרינקט מעד ביים צאפין האט דאס א אנדער טעם" (שיש"ק ח"ה סי' תכ"ט).

חזרתו לאוקריינא

אמנם לא ארכו הימים, וחזר מא"י לעירו טולטשין, והיה הדבר לפליאה בעיני רבים מאנ"ש, שזקן כמוהו לאחר היותו בארץ ישראל חוזר שוב לחוץ לארץ, כי אמרו: זקן כמוהו שעולה לארץ ישראל צריך להישאר בה (שיש"ק ח"ה סי' תכ"ד).

והטעם שעשה כן, הוא כדי שיוכל להיות - הוא וכל זרעו - בכל ראש השנה אצל רבינו הקדוש באומאן, ולא רצה להפסיד אף שנה אחת מההשתתפות בקיבוץ הקדוש. אמנם, רבי אברהם ב"ר נחמן הפציר בו הרבה שיחזור לארץ הקודש, כי ראה סכנת הקומוניזם המתפשטת לבוא, אשר תכלה כל חלקה טובה ורח"ל. והיה דעתו חזק שצריכים לדור בארץ ישראל ומשם לנסוע בכל שנה לרבינו באומאן על ר"ה (והדברים עתיקים וארוכים ואין כאן מקומם).

כי ניהם ה' ציון ניהם כל חורבותיה

הרה"ק רבי נחמן מהורודענקא זיע"א - זקנו של רבינו הקדוש

(ז)

מקום מסוגל לתפילה

ישנה מסורת העוברת בין צאצאי רבי נחמן שהוא הבטיח: "כי כל אחד מצאצאיו עד עשרה דורות שיהיה זקוק לישועה, באם יבוא ויתפלל על קברו, ויזכיר את הבטחתו, ישתדל בשבילו".

ואכן קיימים עדויות רבות על ישועות גדולות ונפלאות שהתרחשו במשך השנים ע"י התפילה במקום ציון קברו.

כן ידועה העובדה בקרב אנ"ש על משפחה אחת מצאצאי רבינו הק' ששנים רבות לא נפקדו בזש"ק עד שהגיעו למצב שהרופאים ייאשו אותם רח"ל. החליטה האשה הצדקנית לנסוע לשפוך שיחה על ציונו הקדוש והתחננה בכל פה ולשון שלא תיחדה חלילה ממשפחתו. ואכן כעבור תקופה נפקדו בזרע ברך ה' וזכו לתוצאות חיים בניס ובני בנים לאורך ימים ושנים טובות.

צדיק קדוש ונורא מאד מאד

בתקופה מסוימת היו מהחולקים שניסו לומר ולהפיץ שקר שעיקר דברי תורתו של רבינו הוא ממה שקיבל מכתבי זקנו רבי נחמן... ביחס לכך מביא רבינו בשיחות הר"ן (סימן ריא) וז"ל: "היה מתלוצץ מאד מהחולקים עליו ואומרים שתורתו קיבל מזקנו רבי נחמן הארבעה עשר זכרוננו לברכה. ואמר בדרך צחות: כמה הטיב עמי זקני שהשאיר לי תורות כאלו מכוון ממש לכל ענין וענין שיהיה מענינא דיומא. וכפי מה שצריכין האנשים השומעים, כגון על שבת תנוכה מחנוכה, ועל שבת נחמו כיצא בו וכו', וכל האנשים עם כל הצטרותם בגשמיות וברוחניות יהיו נכללים בזאת התורה באותו העת, וכל מה שעבר בעולם אז וכו'. כלומר, הלא בתורתו היה כלול כל מה שהיה צריך כל אחד ואחד מהשומעים, כאשר ראינו בעינינו בפשיטות כמה וכמה מעשיות נוראות בענין זה, איך מה שהיה צריך כל אחד ואחד בגשמיות ורוחניות וכל מה שעבר בעולם אז הכל נכלל בתורתו. וגם התורה דיברה מענינא דיומא. מלבד שאר עניינים וחידושים נפלאים שראינו בשעת אמירת תורתו הנוראה. שכל מי שהיה לו מח בקדקדו ראה שהם דברי אלקים חיים שנתגלו לו עתה מן השמים ממקור עליון קדוש ונורא ונשגב מאד מאד. כי היה חידושים חדשים שלא נשמעו בעולם. ואיך יעלה על הדעת שטות כזה שזקנו רבי נחמן ז"ל השאיר לו כל כך תורות וכל כך מעשיות וכל כך שיחות נפלאות וכל כך שיחות ועצות נפלאות שדיבר עמנו וכו', והכל הגיע לרבינו ז"ל דייקא. ומקודם לא נשמע לשום אדם שבעולם דבר אחד מאלו התורות והחידושים שגילה זקנו. מי פתי ושוטה שישמע לדבר הכל וכזה ושטות כזה? גם אמר שמי שהיה יודע ומכיר את זקנו הקדוש מורנו הרב רבי נחמן הארבעה עשר זכר צדיק לברכה יודע שלא היה בעל תורה כזה. כי אף על פי שהיה צדיק קדוש ונורא מאד מאד, אבל לא היה בעל תורה כל כך, מכל שכן וכל שכן חידושים כאלה וכו'. ופעם אחת היה פה איש אחד זקן מסלפאקיוויץ שהיה יודע את זקנו הרב הקדוש מורנו הרב רבי נחמן הארבעה עשר ז"ל, והיה עומד לפני רבינו ז"ל. ענה ואמר: גם אומרים שתורתו היא מזקני רבי נחמן ז"ל. אם היה זקני רבי נחמן בעצמו שומע תורתו היה אצלו גם כן חידוש".

בלשון חסידים יתקדש

חלק מדברי תורתו שנשארו לפליטה מובאים בספרי דגל מחנה אפרים ובספרי בעל התולדות וכן בעוד ספרי ראשוני תלמידי הבעל שם טוב.

בספר דגל מחנה אפרים (פרשת מטות ד"ה החלצו מאתכם) מביא בין השאר גם את היסוד הבא: "שמעתי ממחותני הרב הוותיק המנוח מוהר"ן הראדענקר ז"ל על פסוק (שמות לד, ג') ואיש לא יעלה עמך בכל ההר ההוא, היינו כשאדם רוצה לעבוד ה' באמת ובתמימות אזי צריך לחשוב ולדמות בעצמו כאלו הוא בעצמו יחיד בעולם ולא יהיה לו שום פניה משום אדם".

יסוד זה מוזכר עוד כמה פעמים בספר הג"ל. כן נזכר פירוש זה כמה פעמים משמו של רבי נחמן גם בספרי תולדות יעקב יוסף, כגון בפרשת האזינו (סימן ב) וז"ל: "ואני שמעתי בשם מוהר"ן שנתן סימן מפסוק ואיש לא יעלה עמך (שמות לד, ג'), ר"ל שידמה במחשבתו שהוא לבדו עומד ומתפלל לפניו ית' ואין איש עמו שיהיה מתפאר לפניו ודפ"ח. והוא הדין בעסק התורה שילמד רק לפניו יתברך. וה"ה בגמילות חסדים שנותן צדקה יכוין רק לפניו יתברך ולא להתפאר".

מן העניין הוא לציין שיסוד זה ממש, מופיע בהקדמה של חלק שני בליקוטי מוהר"ן לנכדו הגדול רבינו הקדוש וז"ל: "אחד היה אברהם (יחזקאל ג') - שאברהם עבד השם רק על ידי שהיה אחד, שחשב בדעתו שהוא רק יחיד בעולם, ולא הסתכל כלל על בני העולם, שסרים מאחרי ה' ומונעים אותו, ולא על אביו ושאר המונעים, רק כאלו הוא אחד בעולם, וזהו: 'אחד היה אברהם'. וכן כל הרוצה להיכנס בעבודת השם, אי אפשר לו להיכנס כי אם על ידי בחינה זו שיחשוב שאין בעולם כי אם הוא לבדו יחיד בעולם, ולא יסתכל על שום אדם המונעו, כגון אביו ואמו או חותנו ואשתו ובניו וכיוצא, או המניעות שיש משאר בני העולם, המלעיגים ומסיתים ומונעים מעבודתו יתברך. וצריך שלא יחוש ויסתכל עליהם כלל, רק יהיה בבחינת 'אחד היה אברהם' כאילו הוא יחיד בעולם כנ"ל".

הסתלקותו - מת במנחה ונסע למנוחה

רבי נחמן נסתלק בב' תמוז תקכ"ה, פחות משנה לאחר עלייתו לארץ ישראל. ובספר שבחי הבעל שם טוב מסופר, שבאותו ליל שבת קודש שבו נסתלק היה שריו בחלישות גדולה ועם כל זה התאמץ מאוד וישב בשארית כוחותיו לשולחן השבת כשהוא מלוכש בבגדי יקר של שבת קודש. באותה שעה בא לבקרו ולדרוש בשלומו, ידידו ורעו הרה"ק רבי מענדל מפרימישלאן ז"ע. הוא קידש על היין ואף שתה כשיעור. ולאחר מכן נפרד ממנו ידידו רבי מענדל ופנה לביתו לאכול סעודת שבת. באמצע הסעודה שלח אחריו, וכשמירה רבי מענדל לבוא מצאו במצב של גסיסה.

למחרת ביום השבת בעת תפילת המנחה ישב רבי מענדל לפניו ולמד בספר הזוהר הק' בשעת יציאת נשמתו, "ומת במנחה ונסע למנוחה".

במוצאי שבת קודש הובא למנוחות בכבוד הראוי בבית העלמין העתיק שבטבריא.

ברכת מול טוב להר"ר חיים דוד בן שלום א' להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה	ברכת מול טוב להר"ר יחזקאל צבי שיק הי"ו להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה	ברכת מול טוב להר"ר ישראל משה שרבינער הי"ו להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה	ברכת מול טוב להר"ר חיים דוד בן שלום א' להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה
ברכת מול טוב להר"ר שמואל רוזני הי"ו להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה	ברכת מול טוב להר"ר יחזקאל צבי שיק הי"ו להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה	ברכת מול טוב להר"ר ישראל משה שרבינער הי"ו להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה	ברכת מול טוב להר"ר חיים דוד בן שלום א' להלג ארדוסי בתו עב"ג בשעט"ו יח"ר שיחב לגולה לתורה לחופה ולפשיט"ו ולדוב נחת דקדושה